

Jánosháza

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.11.14.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés

Jánosháza bemutatása

általános településkép, településkarakter

Örökségünk

a településkép szempontjából meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

Településképi szempontból meghatározó területek Jánosházán

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

Ajánlások – történeti településrész

a településkép formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Példák épületek, épített részletek – történeti településrész

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

Ajánlások – településközpont, vegyes terület

a településkép formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Példák épületek, épített részletek – településközpont, vegyes terület

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

Ajánlások – átalakuló településrész

a településkép formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Példák épületek, épített részletek – átalakuló településrész

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

Ajánlások – beépítésre nem szánt terület

a településkép formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Utcák, terek, parkok

közterületek településképi mutatója

Jó példák, épületek, építészeti részletek

BEVEZETÉS

Kemenesalja délkeleti peremén, lankás-dombos területen fekszik Jánosháza.

Kellemes, élhető lakó-, és pihenőhelye az itt élő csaknem 3000 állandó lakosának és a szabad idejüket itt eltöltő ingatlantulajdonosoknak, pihenni vágyó vendégeinknek.

Az arculati kézikönyv többek között ahhoz nyújt segítséget, hogy hagyományainkból építkezve együtt formálhassuk Jánosháza város jövőbeni képét, megőrizve az eddigi eredményeket is.



A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit.

Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével.

Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatoktól a zenén át egészen épített környezetünkig.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.



JÁNOSHÁZA BEMUTATÁSA

általános településkép, településkarakter

Jánosháza Kemenesalja délkeleti részén, a Marcal folyó völgyében fekszik. A környék jellemzően sík, a település nyugati oldalán a Mosó-árok völgyének dombosabb területe húzódik. A vidék jelentős része mezőgazdasági művelés alatt áll, a déli irányban jellemzően erdők borítják a tájat.

Jánosháza első írásos nyoma aránylag késői, 1396-ból való. A mai település a várkastély tövében alakult ki.A város azonban a régészeti feltárosok alapján ennél régebbről eredeztethető. A 8-as és a 84-es út kereszteződésénél – ahol ma a körforgalom található – hat késő bronzkori urnasírt tartalmazó halomsírt tártak fel. E leletek révén a város nemzetközileg elfogadott archaeológiai névadó lelőhellyé vált.
Jánosházát az évszázadok során több főnemesi család is bírtokolta. A település és vidéke a XV. század elején a Garayak kezére került. A község nevének első írásos megjelenése is ebből a korból való, egy oklevél „Janushaza” néven említi. A név vélhetőleg birtokosára Joannes Ormuzd de Varsányra utal. A 16. század elején Bakócz Tamás szerzi meg, majd öröklés révén az Erdődyek kapják. A jánosházi várkastély első írásos említése 1510-ből való. Az Erdődy család a települést a Choron családnak adta zálogba, akik örökbirtokként rögzítik birtoklásuk jogcímét. A Choronok a várkastélyt rendeszánsz óolasz bástyával és négyszögletes alaprajzú védelmi rendszerrel erősítették meg. Jánosháza ekkor éli virágkorát, központi fekvésének és a főút közelségének köszönhetően. A XVII. században a település mezővárosi rangot is kapott, és a mezővárosi fejlődés útjára lépett. Az emeletes várkastély tornyában ekkorra már óra és harang is volt. A városi építkezés nyomai még ma is fellelhetők a községben.
Mivel a Choron család a 18. századra kihalt, az Erdődyeknek ismét lehetőségük nyílik a település megszerzésére. A 17. században leégett fatemplom helyett az Erdődy család építtette majd bővítette Jánosháza katolikus templomát. A 18. század második felében – a kereskedelem virágzásának köszönhetően – nagy számú zsidó népesség jelent meg Jánosházán, akik zsinagógát is építtettek és saját iskolát tartottak fenn. A település a század végére jelentős vásártartóhellyé vált. Ez a szerepe azonban csökkent, miután több környező település is vásártartási jogot szerzett. A 19. században Jánosháza járási székhely is volt, de központi szerepét nem tudta megtartani, így a kiscelli járáshoz csatolták.

Közlekedési helyzete kedvező, mellette keresztezi egymást a 8-as és a 84-es főútvonal, és ide érkezik a Celldömölk irányából dél felé tartó harmadrendű főút is. Vasútállomása az 1890-ben megnyitott és 2010-ben villamosított Ukk-Boba vasútvonal része. Ma már Celldömölk, Zalaegerszeg és Tapolca felől egyaránt érkeznek vonatok az állomásra.

Kossuth tér – védett utcakép



A legrégebbi településrész a templom és a várkastély köré szerveződik, de ehhez hasonló beépítéseket találunk a település központjában is.

Ez a beépítési forma jellemzően előkert nélküli, ám míg a templom és a várkastély környékén oldalhatárra szerkesztett, oldalkertes a beépítés, addig a település központjában ez az elrendezés kiegészül egy utcafrontra szerkesztett épületszárnnyal, ezáltal sokkal zártabb arcát mutatja az utca felé.

A település központjában néhány magasabb, két-három szintes épület mellett Jánosháza középületei találhatók, az oktatási intézmények és a városháza.



A központtól kifelé haladva a településkép már nehezen meghatározható, átalakuló arcú. Az épületek között találhatunk néhányat az ismerős kockaházakból, néhányat a hagyományosabb beépítések közül, de ez az a terület, ahol jellemzők az új építésű lakóházak is.

Jánosháza legforgalmasabb utcája a Sümegi út, ementén található a vasútállomás és ez kapcsolódik a 8-as úthoz is. A vasútállomás környékén, a településtől és a forgalomtól elzárva néhány ipari épület is fekszik.

Ez a kézikönyv segít eligazodni Jánosháza egyes építészetileg meghatározott részei között és iránymutatást nyújt ahhoz, hogy az egyes területekre vonatkozó építészeti előírások és ajánlások szem előtt tartásával olyan házak épülhessenek, amik nem idegenként jelennek meg a településképben.

ÖRÖKSÉGÜNK

a településkép szempontjából meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

A **katolikus templom**ot 1734 körül emelték az akkorra már elpusztult fatemplom helyett, majd 1779-ben megnagyobbították és klasszicizáló barokk stílusban átalakították.



A templom egyenes záródású szentélye a hajónál keskenyebb, a hajó fedése háromosztatú csehsüveg boltozat, míg a szentélyt és a sekrestyét csehboltozat fedi. A templomban található főoltárkép Jézust és Keresztelő Szent Jánost ábrázolja.

A sátortetős torony csak a harangszinttel emelkedik ki a homlokzatból.

A település északi szélén, a katolikus templommal szemben, egy dombon áll a reneszánsz **Erdődy-várkastély**.

Az Erdődy Péter az általa 1510-ben építtetett kastélyt egy meglévő kőházból emeltette, fallal és árokkal vette körül. Az 1520-as évek tájékán reneszánsz stílusban építették át.

1570 körül a kastély Nádasdy Tamás tulajdonába kerül, aki a török veszély miatt tovább bővítette és erősítette. Újjáépült a kapuboltozat és négy sarokbástyás új erődítményt emeltek. A toronyba óra és harang is került. Az épületet ekkor kétsoros vizesárok vette körül, a vizet a falu közepén lévő tóból vezették ide.

A kastély az 1730-as évek elején került vissza az Erdődy család birtokába, majd 1752-ben barokk stílusban újjáépítették. Az utolsó tulajdonos a II. világháborúban vesztette életét, a bevonuló orosz csapatok a kastélyt feldúlták és kifosztották, a megmaradt tárgyakat a falu lakosai széthordták.Az államosítás után mezőgazdasági szakiskola volt, majd óvoda és étkezde, a manzárd részben pedig múzeum működött.1979-től régészeti feltárások kezdődtek, majd a rendszerváltás után visszakerült a Magyar Állam tulajdonába, állapota azonban tovább romlott.Az épület jelenleg is üresen áll, a külső forgalomtól teljesen elzárt, felújításra szorul.







Erdődy-kastély ma és egykoron (forrás: régi képeslap)



A várkastélytól nem messze, a főút mentén található a **Mária megkoronázása szobor**. A jelenet egy korinthoszi fejezettel díszített magas oszlopon áll, a kopozíció középpontjában Mária a Szentháromság alakjai előtt féltérdre ereszkedve, imára összetett kézzel látható.

A Mária feje fölötti glória hét csillaga Mária hét örömére utal. A szobor a XVIII. század végén, vagy a XIX. század elején készülhetett. A vár ebben az időben az Erdődy-család tulajdona volt.

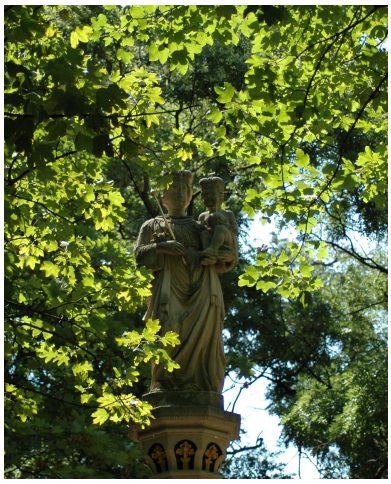

Jánosháza központjában lévő park hivatalos neve Kossuth tér, de a helyiek Mária-kertként is ismerik. Utóbbi nevét a **Mária-szobor**ról kapta.

A kisded a karján tartó Mária magas oszlopon áll, mindketten koronát viselnek, Mária kezében ott az uralkodást jelképező jogar is. A szobor állítására 1870 körül kerülhetett sor, alkotója nem ismert.



Ugyanebben a parkban található **Názáreti Szent József**nek, a munkások védőszentjének szobra. A szobor Szent Vendelnek, a gazdálkodók patrónusának kápolnája mellett áll.

A városközpontban álló kápolna 1783-ban épült, a szobrot 1910-ben állították. Az állíttatók névsora a talapzat hátoldalára került, ma már nem mindegyik név olvasható.



A parkban találhatunk még néhány kisebb emlékművet, domborművet és hatalmas, idős fákat is. A park kellemes sétákra, kikapcsolódásra tökéletes.





Ugyancsak a közelben található a II. **világháborús emlékmű**, melynek mészkő talapzatán “A II. világháború halottainak emlékére emeltette Jánosháza 1998-ban” felirat látható.



A település központjától meszebb található **Antall József mellszobra**. A bronz mellszobor egy mészkő talapzaton áll, mellette egy mészkő tábla, Antall József egy idézetével.





Jánosháza, temető





Jánosháza, vasútállomás



EGYEDI HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK



Kossuth Lajos tér 40.



Batthány Lajos utca 6.



Berzsenyi Dániel utca 13.



Berzsenyi Dániel utca 18.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával



TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

A történeti településrész, a várkastélyhoz és a templomhoz közelebb eső, falusias karakterű, területein az oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk, javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a közvetlen környezetben jellemző tetőhajlásszög alkalmazása, ez jellemzően 25-35 fok közötti. Azért is érdemes ilyen tetőt alkalmazni, mert így nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét, illetve gazdaságosan kihasználható geometriájú tetőtér alakul ki, valamint az esetlegesen kialakuló déli tetőfelületre épített napelemek a lehető leghatékonyabban tudnak működni.

A településkép egységességét őrizni segít, ha a ház oromzattal fordul az utca felé és nem kontyolt tetővel.



A történeti településrész zártabb beépítésű, kisvárosias jellegű területein jellemzően az oldalhatáros épülettömeghez egy, az utcával párhuzamos gerincű épületszárny csatlakozik, ugyancsak előkert nélkül. Ezeken a területeken ezt a beépítési formát kell követni, hogy ne törjük meg az utcakép egységes zártságát.

Ám ha a beépítés a falusias területekhez hasonlóan oldalhatáros, keresztbeforduló utcai tömeg nélkül, ezt a beépítési formát kell követni.Keresztbeforduló belső épületszárnyat, mindkét beépítés esetén csak kellően széles telek esetén érdemes alkalmazni és ott is kellő megfontoltsággal: ne vágja ketté a kertet első és hátsó kertre.A beépítés kialakítása harmonikusabb, ha a tárolók, kiegészítő épületrészek a főépülettel összhangban, azzal együtt tervezve alakulnak ki.

Ugyanez igaz a kerítésekre is. A történeti településrészen belül is elkülönülnek további területek eltérő kerítés típusokkal. Ezért az utcai kerítéseknél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést tervezni, építeni.

A történeti településrészt építészeti örökség védelmére javasolt területként szükséges kezelni.







TELEPÜLÉSKÖZPONT - VEGYES TERÜLET

Ez a beépítési forma csupán a település központjában jellemző, nagyon kis területen, jellegében nagyon eltérő képet mutat a többi települési karakterhez képest. Az épületek jellemzően földszint + két szintesek, fedésük nyeregtetős, kontyolás nem nagyon fordul elő. Ezen a területen találhatók Jánosháza oktatási- és közintézményei.

Az épületek nagyrészt az utca vonalával párhuzamos elrendezésűek, de egy kis területen az utca vonalától kis mértékben elforgatva (fűrészfogas elrendezés) állnak.

Ezt a településrészt általános besorolású területként szükséges kezelni.



ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

A területen jellemzően szabadon álló beépítést kell alkalmaznunk. Előfordul előkertes, de előkert nélküli beépítés is.

A tető jellemzően nyeregtető, de az utcával párhuzamosan futó gerinccel, ezen kívül gyakori a sátortetős tetőkialakítás is. A tető hajlásszögének 25-35 fok közöttit érdemes választani, így nem árnyékoljuk le a saját és a szomszédunk kertjét és gazdaságosan használható geometriájú tetőtér alakul ki, valamint a déli tetőfelületre építetett napelemek a lehető leghatékonyabban tudnak működni.

Az épületek jellemzően egy tömegűek, nincs keresztbeforduló épületszárny.

Ám ha mégis alkalmazzuk, csak kellően széles telek esetén érdemes, ott is kellő meggondolással: ne vágja a kertet első és hátsó kertre.A beépítés kialakítása harmonikusabb, ha a tárolók, kiegészítő épületrészek a főépülettel összhangban, azzal együtt tervezve alakulnak ki.



Az utcai kerítésnél itt is érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést tervezni, építeni. A teljesen tömör, átláthatatlan kerítés ezen az településrészen kerülendő, nem jellemző a területre. A nyitottabb átlátszó kerítésnél naposabb, levegősebb lesz a kertünk. Az oldalsó és hátsó kerítések ugyan rejtettebbek, mégis érdemes átgondolni anyagukat, zártságukat.A szabadon álló beépítés előnye, hogy házunkat minden oldalról a saját kertünk veszi körül, így minden irányba szabad ablakot nyitni.
Éljünk vele, nyissunk megfelelő méretű ablakokat a kertünkre. Ha belső tereinket kitárjuk a kert felé, úgy érezhetjük, hogy a kert is a lakás része.

Az átalakuló, új településrészeket általános besorolású területként szükséges kezelni.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TELEPÜLÉSRÉSZ

Jánosháza tájképvédelmi jelentőségű területe az Erdődy-kastély, a templom környezete és a település központjában elterülő park.
A tájképvédelmi jelentőségű területeket meghatározó területként szükséges kezelni.



AJÁNLÁSOK
TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Telepítés

A történeti településrész, a várkastélyhoz és a templomhoz közelebb eső, falusias jellegű és a lazább beépítésű területein a beépítés oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű.

A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt.

A történeti településrész zártabb beépítésű területein a beépítés ugyancsak oldalhatáron álló, az utcára merőleges rendszerű, de kiegészül egy, az utcával párhuzamos gerincű épületrésszel.

Ettől a telepítéstől eltérő, akár kis mértékben is hátrahúzott családi ház építése nem javasolt.

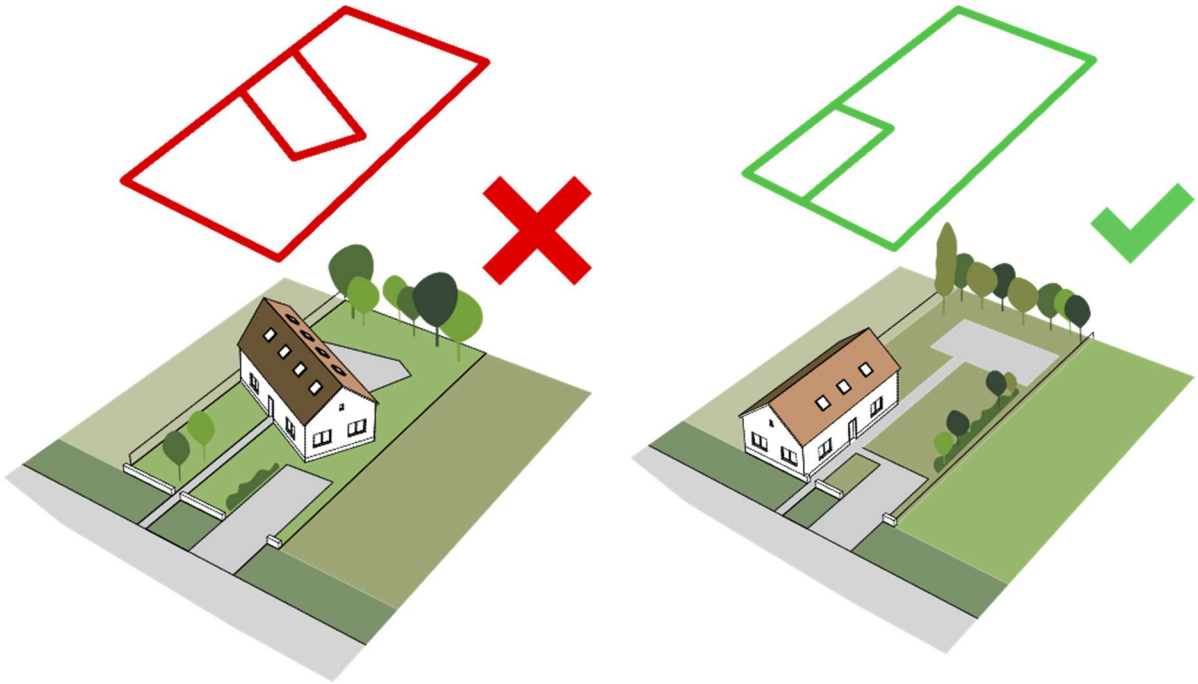

Magasság

Jánosháza történeti településrészén a házak magassága közel azonos, a tömeg jellemzően földszintes.



A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek a történeti településrész utcaképébe.





Tetőhajlásszög

A településrészen a házak tetőhajlásszöge közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük.



A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszöggel rendelkező házak nem illeszkednek a történeti településrész utcaképébe.





Tetőforma

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű. Jellemzően nyeregtetős, az utca felé oromfallal fordulva. A zártsorú beépítésű területeken a tetőforma ugyancsak nyeregtető, az utca felé, az utcával párhuzamos gerincű épületszárnnyal fordulva.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőformával kell épülniük, mint környezetük. Egy nyeregtetős házakból álló utcaképbe ne kerüljön tördelt tetőformájú épület.

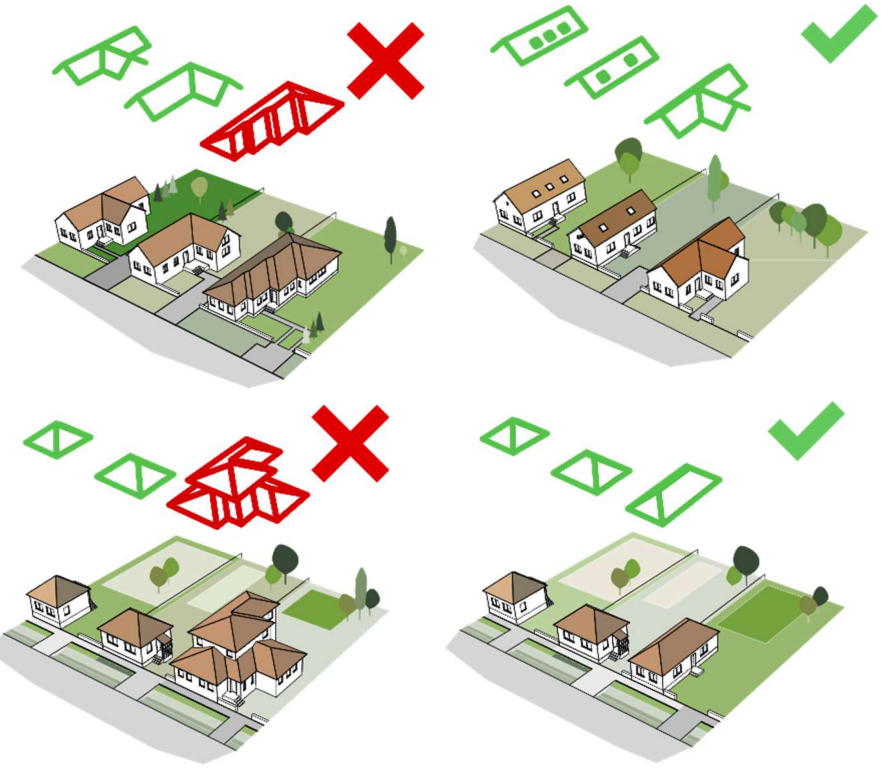

Anyaghasználat, színek

Jánosháza történeti településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

Jánosháza történeti településrészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat.

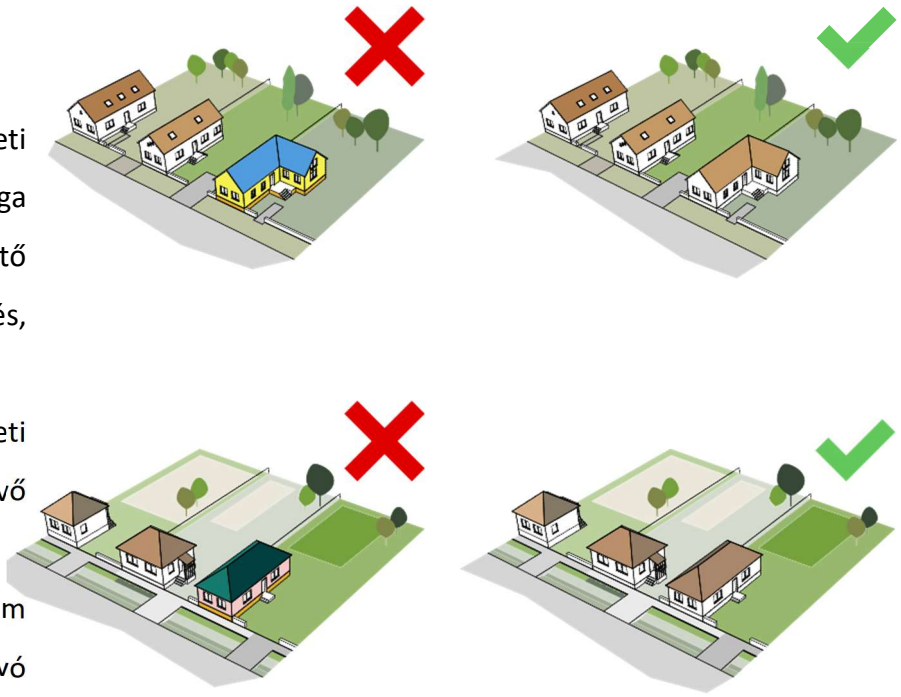

Kerítés

Jánosháza történeti településrészein a kerítések változatos kialakításúak. Több helyen előfordul tömörebb, nem átlátható kialakítás, akár az épület ereszvonalának magasságáig.
De ugyancsak előfordul áttört, szellősebb kerítéskialakítás is.

Ezért az utcai kerítéseknél érdemes a környezetben előforduló kerítéstípust alkalmazni.

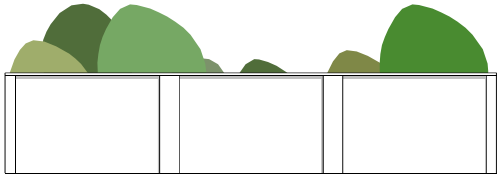

A falszerű, áttörés mentes kerítések



Teljesen áttört, drótfonatos kerítés

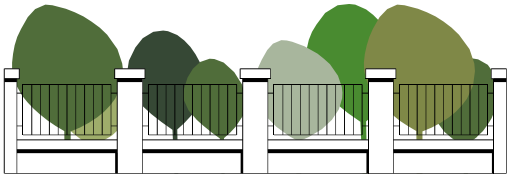

Az oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört



Természetes határ, kerítés növényelválasztásból

PÉLDÁK, ÉPÜLETEK, ÉPÍTETT RÉSZLETEK - TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

TORNÁCOK

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác. Ennek példái Jánosházán is megfigyelhetők. Ezek az átmeneti, külső-belső terek készülhetnek az épület anyagából, de akár fából is. A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges.

Új épület tornáckialakításával és újszerű átgondolásával tovább vihetjük e hagyományt otthonunkba.





Berzsenyi Dániel utca 13. – egyedi helyi védelem alatt álló épület

AJTÓK, ABLAKOK



Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják.

A történeti településrészen jellemzően kétszárnyú, két, vagy háromosztatú, szimmetrikus kialakítású, keskenyebbnek tűnő ablakokat találunk.

Új ház építésekor érdemes körüljárni a környéket és ihletet meríteni, hogy az épülő ház minél jobban bele tudjon simulni környezetébe.








12




14




38

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT



Az épületeink burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt településünkön. Használjuk bátran, de figyeljünk a végső összképre!

A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben.

A jól megválasztott burkolat nem csak a hangulatot, hanem az épület védelmét is szolgálja.







RÉSZLETEK



Házunk és kertünk találkozási pontjai folyton változó, gazdagodó élményanyagot kínálnak. Évről évre, évszakról évszakra más képet mutatnak. A növények az épületen egyrészt hangulatteremtő, díszítőelemek, másrészt hatékony, természetes eszközei az energiatudatos életmódnak –árnyékolnak!

Jánosháza utcáin sétálva különböző hangulatos táblákat illetve díszitő elemeket találunk. A falu összképéhez ez ugyanugy hozzájárul, mint a gyakran megjelenő virágültetvények az előkertekben, ablakokban.



















KERÍTÉSEK

Elődeink fa és fémmunkái csodálatosak, formakincsük időtálló, az alkalmazott anyag szépen öregszik. Házaink kiegészítői, a kerítések, lámpák, árnyékolók, postaládák, korlátok egytől egyig aktívan alakítják a végső látható képet, hangulatot. Akkor járunk jól, ha mindent egyforma igényességgel, odafigyeléssel tervezünk meg, választunk ki. A színek használata, a változatosság gyönyörködtet, ezek összképének gondos kitalálása odafigyelést igényel. A kerítés egyszerre teremt kapcsolatot a közterülettel, ugyanakkor elválasztja azt az ingatlantól. Térfalat képez, mely lehet tömör, de lehet áttört, átlátható is. Minden településen vannak olyan anyagok vagy formák, amelyek rendszeresen visszatérnek.

Jánosháza történeti településrészein a kerítések változatos kialakításúak. Több helyen előfordul tömörebb, nem átlátható kialakítás, akár az épület ereszvonalának magasságáig. De ugyancsak előfordul áttört, szellősebb kerítéskialakítás is.Ezért az utcai kerítéseknél érdemes a környezetben előforduló kerítéstípust alkalmazni.

A kertkapu és a gépkocsikapu kialakításakor illeszkedjünk a kerítéshez és az épülethez. A kapu legyen hangsúlyos, de ne hivalkodó. Kialakításakor mértékkel alkalmazhatunk helyi hagyományos díszítőmintákat.






7

KERTEK

Településünknek és épületeinknek egyaránt illeniük kell abba a környezetbe, amelyet az adott helyen az ember és a természet közösen formált. A tájba illesztés során a hagyományos településkép megőrzése az elsődleges cél. Az épületeket csak részlegesen takarjuk, árnyékoló fákat a déli kitettségű falak közelében ültessünk. Az előkertbe ültetett fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílászáróinak elhelyezését. A kerti építményeket takarjuk, hogy az épület jobban érvényesüljön. A régi épületek bővítése, felújítása során fokozottan ügyeljünk a már meglévő fásszárú növényzet megóvására.

A ház méreteinek érzetét a környező növényzettel befolyásolhatjuk. Szándékunk szerint magas növényzettel csökkenthetjük, alacsony növényekkel növelhetjük a ház méretének érzetét. Kertünk teremti meg a kapcsolatot a természettel; annak változása tetten érhető benne, hiszen minden évszakban más-más arcát mutatja. Változatos növény alkalmazással többféle élőlénynek biztosíthatunk életteret. Általában a rejtettebb, intimebb hátsó kertrész a szemlélő előtt észrevétlen marad. Néhány utcában azonban mégis megcsodálhatjuk a rendszeresen, szeretettel gondozott hátsó kerteket, amelyek nem csak pihenésre, felüdülésre szolgálnak, hanem haszonkertként gyümölcsöket, zöldségeket is termeszthetünk bennük.



AJÁNLÁSOK
TELEPÜLÉSKÖZPONT – VEGYES TERÜLET

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Telepítés

Ezen a területen a telepítés jellemzően az utcával párhuzamos kialakítású, egyes részeken fűrészfogas elrendezésű.

Új épület tervezésekor érdemes a környezet beépítését figyelembe venni. Az utcával párhuzamos telepítésű épületek között nem javasolt ettől az elrendezési formától eltérni, míg az utca vonalától kissé elforgatott telepítésű épületek között ez a követendő elrendezési forma.

Nagy mértékben hátrahúzott telepítés nem javasolt.



Ezektől a telepítési formáktól csak az oktatási intézmények térnek el, ezek jellemzően szabadon állók.





Magasság

Ezen a településrészen a házak magassága közel azonos, a tömeg jellemzően földszint+ két szintesek.A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas, illetve túl alacsony házak nem illeszkednek a településrész utcaképébe.

Tetőhajlásszög

Ezen településrészén a házak tetőhajlásszöge közel azonos.A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük. A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszöggel rendelkező házak nem illeszkednek a történeti településrész utcaképébe.



Tetőforma

A településrészen lévő házak tetőformája egyszerű. Jellemzően nyeregtetős, az utcával párhuzamos kialakítással.A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőformával kell épülniük, mint környezetük. Egy nyeregtetős házakból álló utcaképbe ne kerüljön tördelt tetőformájú épület.



Anyaghasználat, színek

Jánosháza ezen településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

Ezért a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat.

PÉLDÁK, ÉPÜLETEK, ÉPÍTETT RÉSZLETEK - TELEPÜLÉSKÖZPONT – VEGYES TERÜLET

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. Jánosháza ezen területein az ablakok változatos anyagúak és geometriájúak, így érdemes a környezet szép példáit tervezési kiindulásképp venni.
Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és középbarna, olivazöld, vagy ezek szürkével tört árnyalata.
Védett épületek esetén ettől el lehet térni.



HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Anyaghasználat szempontjából a természetes anyagok - a kő, tégla, vakolt felületek, faburkolat - részesítendők előnyben. A magastető héjalása - beleértve az ereszcsendesítőt is - az égetett agyag sötétebb, vagy világosabb árnyalata színében agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet. Alacsonyabb hajlásszögű tető tömegét nem fényes - szürke, téglaszínű - bádoglemezzel, vagy passzív zöldtetővel fedetten kell kialakítani úgy, hogy a peremszerkezetek vízszintesek legyenek.



RÉSZLETEK

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további, öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre. Egy szép, finoman struktúrált hatást keltő tégla burkolat szépen tagolhatja az épület egyes homlokzati felületeit. Érdekes hatás érhető el az épület homlokzati síkjainak eltérő burkolatával, ám amellett, hogy az egyszerű strukturálatlan felületek unalmasnak és silánynak hathatnak, a túlzott díszítettség és strukturáltság ugyancsak negativ hatást ér el.



AJÁNLÁSOK
ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Telepítés

Az átalakuló településrészen a házak telepítése szabadon álló, jelelmzően telekhatárra épített, vagy az utcával párhuzamos elhelyezkedésű.

Jánosháza átalakuló településrészén a családi házak telepítése akkor megfelelő, ha a környező házak telepítésével egyező. Az épület a telek utcafronti részéhez közelebb épüljön meg, így marad mögötte hely egy védett kertrész kialakítására.

Ezeken a településrészeken nem elfogadható, ha egy ház az utca vonalától elforgatott rendszerben van telepítve.

A telek közepére való telepítés nem ajánlott, mivel így az épület körül csak a telek teljes körbezárásával alakítható ki védett kert, ami nem kívánatos.

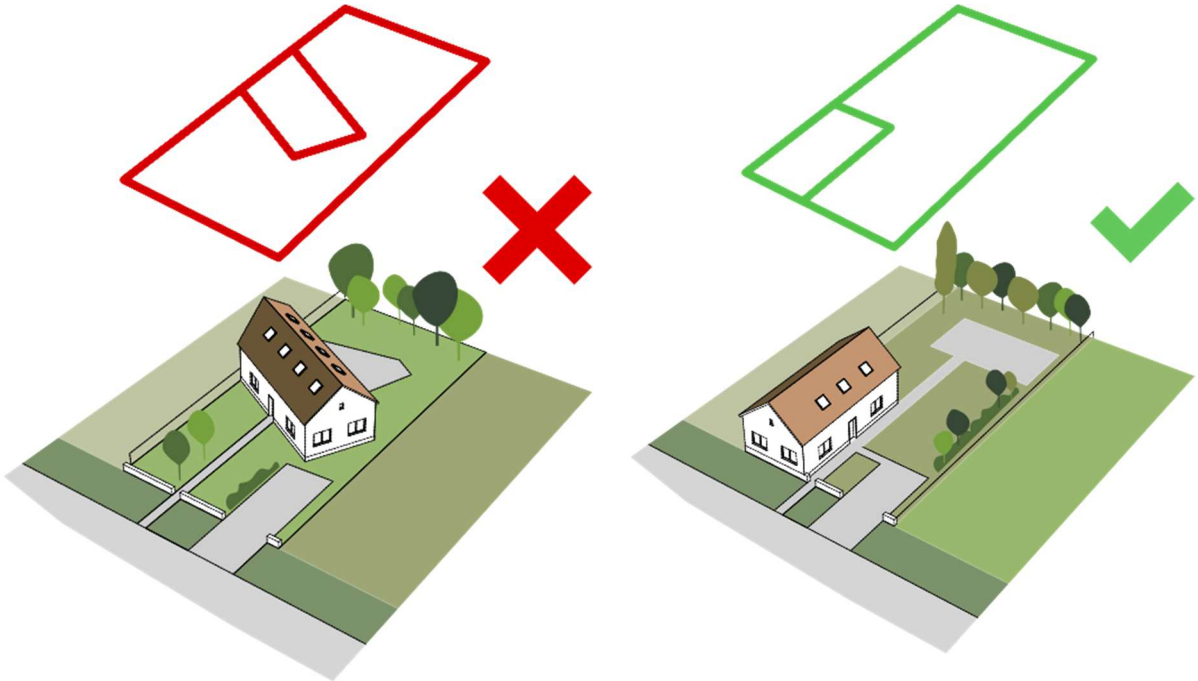

Magasság

Jánosháza átalakuló településrészén a házak magassága közel azonos.A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük.



A túl magas házak nem illeszkednek az átalakuló településrész utcaképébe.



Példa kisvárosias arculatot nyújtó zártsorú beépítés magassának alkalmazására:





Tetőhajlásszög

Jánosháza átalakuló településrészén a házak tetőhajlásszöge közel azonos.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük.

A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszöggel rendelkező házak nem illeszkednek az átalakuló településrész utcaképébe.

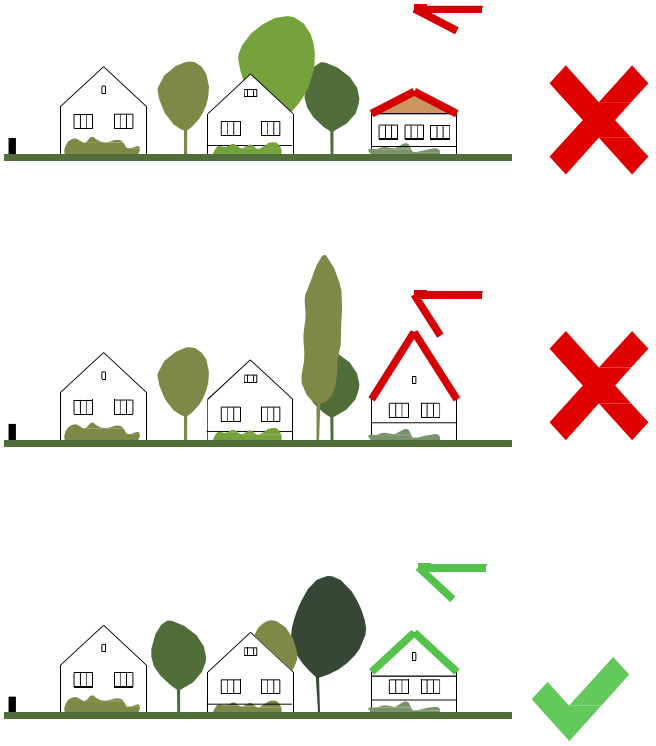

Tetőforma

A településrészen lévő családi házak tetőformája változatos. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével lehet illeszkedni. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőformával kell épülniük, mint környezetük. Egy nyeregtetős házakból álló utcaképbe ne kerüljön tördelt tetőformájú épület.

Amennyiben az építési telek körül tördelt tetőformájú épületek állnak, úgy oda ne nyeregtetős épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló tördelt tetőforma.

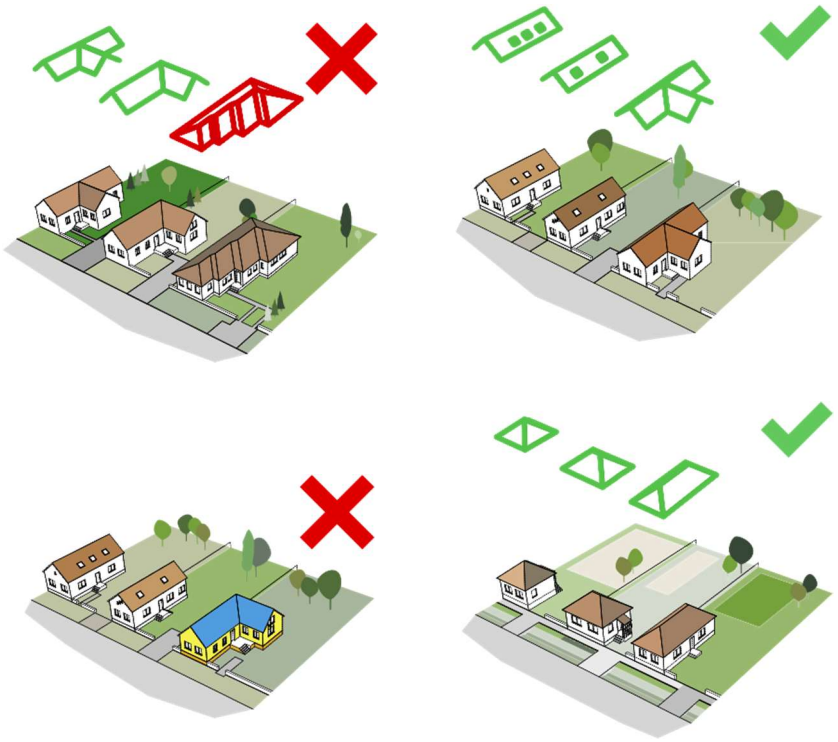

Anyaghasználat, színek

Jánosháza átalakuló településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

Jánosháza átalakuló településrészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat.

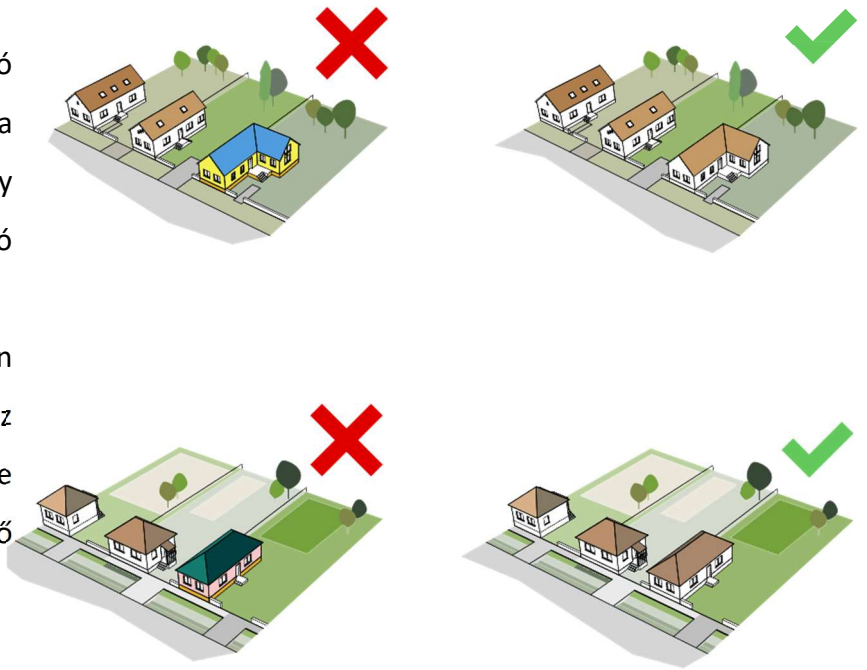

PÉLDÁK, ÉPÜLETEK, ÉPÍTETT RÉSZLETEK – ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

TORNÁCOK

A tornác az a folyosószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a kert és a ház között. Nyáron kiválóan árnyékol, télen viszont megfelelő tájolás mellett nem állja útját az alacsonyan sütő napsugaraknak. Véd az esőtől, hótól, forróságtól. A régi házak favázas vagy oszlopos tornácai szép, követendő példák lehetnek. Megszélesített, vagy terasz fedésként használt átiratként az épület legkellemesebb helyét alkothatják.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta, vagy matt síküvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és középbarna, olivazöld, vagy ezek szürkével tört árnyalata.

Védett épületek esetén ettől el lehet térni.



HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Az épületeink burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt településünkön. Használjuk bátran, de figyeljünk a végső összképre! A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben. A jól megválasztott burkolat nem csak a hangulatot, hanem az épület védelmét is szolgálja.

Anyaghasználat szempontjából a természetes anyagok - a kő, tégla, vakolt felületek, faburkolat - részesítendők előnyben. A magastető héjalása - beleértve az ereszcsendesítőt is - az égetett agyag sötétebb, vagy világosabb árnyalata színében agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet. Alacsonyabb hajlásszögű tető tömegét nem fényes - szürke, téglaszínű - bádoglemezzel, vagy passzív zöldtetővel fedetten kell kialakítani úgy, hogy a peremszerkezetek vízszintesek legyenek.



RÉSZLETEK

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további, öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre.

A súlyos, igazán anyagszerű hatást keltő kő burkolatot nagyszerűen ki lehet könnyíteni faburkolat együttes használatával. Érdekes plasztikai hatás érhető el a szerkezet síkváltásaival, melyre a fa burkolat alkalmas. Az egyszerű lelambériázott, strukturálatlan felületek ugyanakkor unalmasak, végső esetben silánynak is hathatnak.



KERÍTÉSEK

Az új építésű részeken változatos anyaghasználattal találkozunk: a szárazon rakott terméskő tartóoszloptól kezdve a tégláig, fa köztes elemekkel vegyítve, vagy a gyönyörűen megmunkált kovácsoltvas kerítések. Jó példái annak, hogy a hagyományos mellett megférnek a modern anyagok, kialakítások is. A kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünknél is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a belépés helyét, de kerüljük a túlzottan hivalkodó bejárati kialakítást. ??Jánosháza átalakuló településrészén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak.



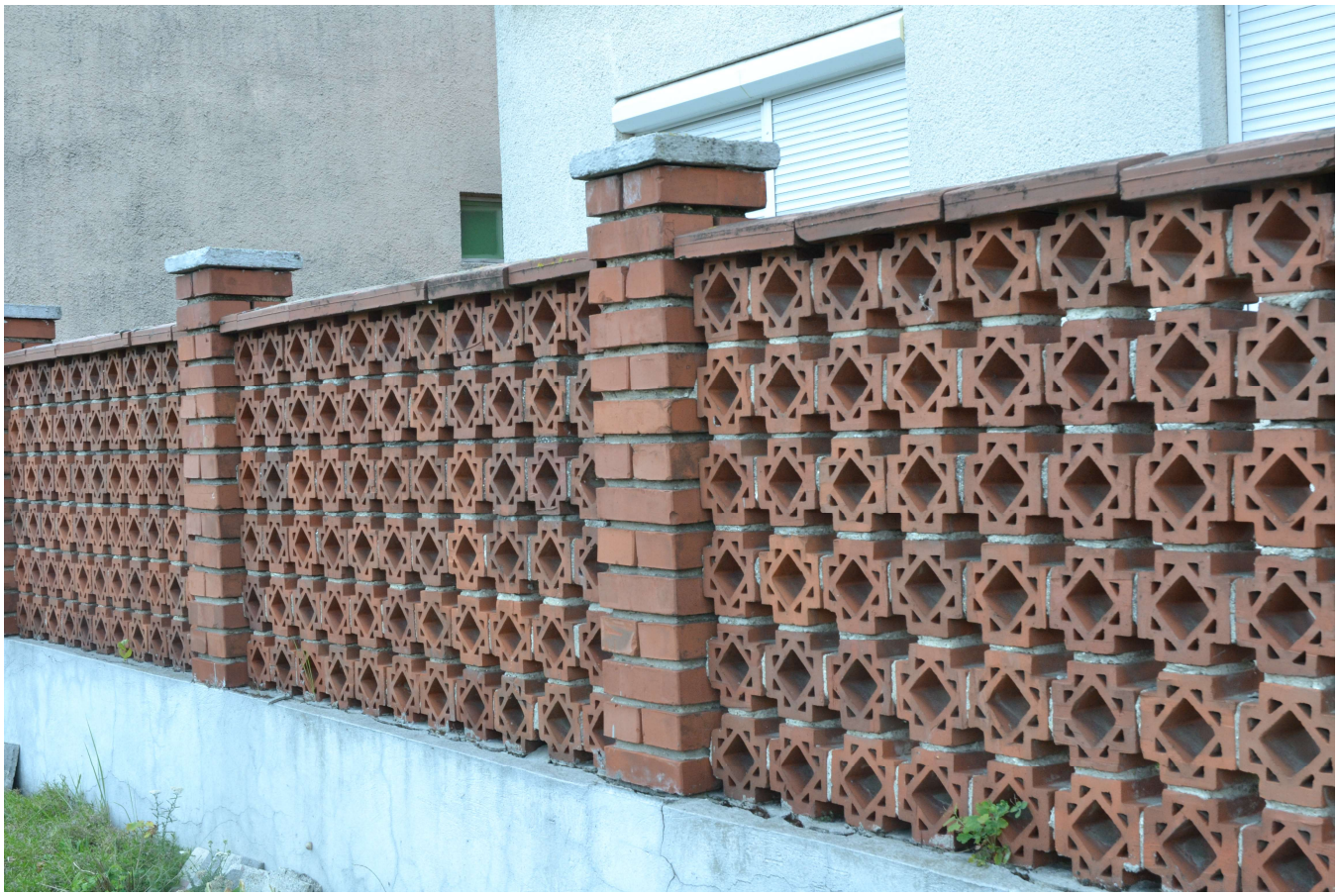

AJÁNLÁSOK
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

A tájképvédelmi jelentőségű településrészeken fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása mellett. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott. Gondoljunk az éjszakai fényszennyezésre is, a világítás kialakítása során csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk.



UTCÁK, TEREK, PARKOK

közterületek településképi mutatója

A településkép javításához sokszor nem szükséges nagy beavatkozás, a rendezettség érzésének elérése már fél siker. A közterületek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása látványos előrelépést jelenthet. A különböző felületek határozott szétválasztása (pl. szegélykövek alkalmazásával) szintén jelentős javulást eredményezhet.

Fontos odafigyelnünk a folyamatosan átalakuló településszélek rendezésére. A település vonalas elemei vezetik a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos.

A településen áthaladók leginkább e vonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott képüket.Törekedjünk a térhasználatok világos szétválasztására. Ne alkalmazzunk gyepet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepre parkolást.

A település központjában található parkon átfutó utcát fasorok szegélyezik, kiemelik és irányítják a tekintetet.

A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. Olyan fajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe, egyéb közművezetékekbe és az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést. A jó faválasztással és ültetéssel elkerülhető a csonkolással kialakult fák csúnya látványa.

Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon és internet kábel) tervezésekor kialakításánál is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére.



A járófelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra, tartósságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk. Minden apró burkolatrészletet meg kell tervezni, a kerítések lábazataihoz illeszkedéstől kezdve a zöldfelületek szegélyéig.

A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez, településrészhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, szabadabban élhetjük meg. Mivel rendszerint hosszabban tartózkodunk ezeken a helyeken, megjelenésük fokozottan fontos. Rendszerint ezért e teresedések összetett tervezését szakemberek csoportja végzi. A nem megfelelő tér biztosítása rossz használathoz, a környezet gyors leromlásához vezet. A teresedések kialakításakor fontos felmérni a használók várható szokásait, a használók számát, a használat időszakait, jellegét. A megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységekhez és a közlekedéshez. A növényfajok megválasztása és ültetése során azok térigényét is figyelembe kell venni, számolva növekedésükkel, egymásra árnyékolásukkal.







JÓ PÉLDÁK I ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

A családi házakon néhol látható, a népi építészetre jellemző, díszített homlokzat. Ezek a felületi díszek a visszafogott színvilágú falfestéssel és esetleg fal, vagy tégla felületekkel kombinálva esztétikus megjelenést kölcsönöznek az épületnek.

Meglévő épület felújításakor is törekedni kell a visszafogott színhasználatra és a felhasznált anyagok harmóniájára. Az is cél, hogy a kiegészítő, például bádogos, szerkezetek színükben ugyancsak az épület egészéhez illeszkedjenek.



A népi építészetre jellemző árnyékolók (például zsalugáterek) az új építésű, vagy felújított épületeken is megjelennek. Ezek esztétikus anyag, és színhasználata ugyancsak segíti az épület harmonikus egészének kialakulását. Nem csak az épületnek magának, de a lábazatnak is magasságában, színében és anyagában illeszkednie kell az utcaképbe, hogy ne bomoljon meg a már kialakult, harmonikus rend.





A tornácos bejárat a népi építészeti hagyománya. Ezzel az építészeti eszközzel létrejött átmeneti tér kellemes megérkezést nyújt a házunkba.

Az új építésű családi házon szintén megjelenik a tornácos bejárat modern formájában, a tető túlnyúlásával képezve.



IMPRESSZUM

Jánosháza Város Önkormányzata
9545 Jánosháza, Batthyányi tér 2.

Tel: +3695/551-210; Fax: +3695/551-213
E-mail: hivatal@janoshaza.hu

KÉSZÍTETTE: Akcióterv Kft, Kupi Benedek, Gergye Péter
FOTÓ: Kupi Benedek

Jánosháza, 2017. november 14.